

BĒRNA IESAISTĪŠANA KRIMINĀLPROCESĀ KĻŪDAS UN RISINĀJUMI

Jānis Evertsons
Zvērināts advokāts

Krimināllikums

159.pants. Izvarošana

1) Par dzimumaktu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli (izvarošana), –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no diviem līdz desmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

(2) Par izvarošanu, ja to izdarījusi persona, kas jau agrāk izdarījusi izvarošanu, vai ja to izdarījusi personu grupa, kā arī par nepilngadīgā izvarošanu –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz piecpadsmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

(3) Par izvarošanu, ja tā izraisījusi smagas sekas, kā arī par mazgadīgā izvarošanu –

soda ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku no desmit līdz divdesmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

160.pants. Vardarbīga dzimumtieksmes apmierināšana

(1) Par pederastiju vai lesbiānismu vai dzimumtieksmju citādu apmierināšanu pret dabiskā veidā, ja tādas darbības izdarītas, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot personas bezpalīdzības stāvokli, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no diviem līdz desmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas ar nepilngadīgo vai atkārtoti vai ja tās izdarījusi persona, kas jau agrāk izdarījusi izvarošanu, vai ja tās izdarījusi personu grupa, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz piecpadsmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

(3) Par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izraisījušas smagas sekas, kā arī ja tās izdarītas ar mazgadīgo, — soda ar mūža ieslodzījumu vai brīvības atņemšanu uz laiku no desmit līdz divdesmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem.

174.pants. Cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo

(1) Par cietsirdīgu vai vardarbīgu apiešanos ar nepilngadīgo, ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs un ja šīm darbībām nav bijušas šā likuma [125.](#) vai [126.pantā](#) paredzētās sekas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz astoņdesmit minimālajām mēnešalgām un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret mazgadīgo, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt minimālajām mēnešalgām un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.

Iesniegums policijai

iesniegums.

Man ir meita 4 gadus veca. Meitas bioloģiskais tēvs ģimenē nedzīvo, bet viņu ir adoptējis vīrietis ar kuru dzīvoju neregistrētā laulībā 3 gadus. Pēdējo mēnešu laikā, ievēroju, ka ir mainījusies meitas uzvedība, viņa ir palikusi noslēgtāka, izvairās no sarunām. Vakar, vīra kabatā atradu meitas apakšbikses, kas mani darīja aizdomīgu. Sāku ar meitu sarunāties un, tad viņa man pateica, ka vīrs viņu vairākas reizes ir saucis vannas istabā, pats kails mazgājies un licis meitai novilkt apakšbikses, pēc tam ar saviem pirkstiem glāstījis viņai starp kājām. Kad sākumā meita atteicās novilkt biksītes, vīrs viņai iesita un teica, ka viņai tas ir jā dara un viņa nevienam par to nedrīkst teikt. Meita man pateica, ka vīrs to ir darījis vairākas reizes. Lūdzu pārbaudiet minēto informāciju un pasargājiet manu bērnu no vīra rīcībām pret viņu.

Kriminālprocesa likuma ierobežojumi

389.pants. Personas tiesību ierobežošanas termiņi pirmstiesas kriminālprocesā

(1) No brīža, kad pirmstiesas kriminālprocesā tiek iesaistīta persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai persona, kuras tiesības rīkoties ar mantu ir ierobežotas ar procesuālajām darbībām, pirmstiesas kriminālprocess pret šo personu jāpabeidz vai jāatceļ visi drošības līdzekļi un tiesību ierobežojumi attiecībā uz mantu šādā termiņā:

- 1) par kriminālpārkāpumu — sešu mēnešu laikā;
- 2) par mazāk smagu noziegumu — deviņu mēnešu laikā;
- 3) par smagu noziegumu — divpadsmit mēnešu laikā;
- 4) par sevišķi smagu noziegumu — divdesmit divu mēnešu laikā.

(2) Kriminālprocesā par smagu vai sevišķi smagu noziegumu izmeklēšanas tiesnesis šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu var pagarināt vēl par sešiem mēnešiem, bet ne vairāk kā par trim mēnešiem vienā pagarinājumā, ja procesa virzītājs nav pieļāvis vilcināšanos vai procesa ātrāka pabeigšana nav bijusi iespējama tā īpašas sarežģītības dēļ. Lēmuma kopiju nosūta šā panta pirmajā daļā minētajai personai.

(2¹) Ja vienā kriminālprocesā persona tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta par noziedzīgu nodarījumu, kas ir piesaistībā ar tai pašā kriminālprocesā izmeklējamu citas personas izdarītu smagāku noziegumu, izmeklēšanas tiesnesis var pagarināt šai personai tiesību ierobežošanas termiņus atbilstoši piesaistībā esošajam noziegumam.

(3) Šā panta pirmajā daļā minētie termiņi tiek apturēti, ja tiek apturēts kriminālprocess.

Apcietinājums nedrīkst pārsniegt 3 mēneši, pirmstiesas procesā ne ilgāk par 2 mēnešiem

Apcietinājums nedrīkst pārsniegt 9 mēneši, pirmstiesas procesā ne ilgāk par 4 mēnešiem

Apcietinājums nedrīkst pārsniegt 12 mēneši, pirmstiesas procesā ne ilgāk par 6 mēnešiem

Apcietinājums nedrīkst pārsniegt 24 mēneši, pirmstiesas procesā ne ilgāk par 15 mēnešiem

Kriminālprocesa likuma pierādījumi

1.pants. Kriminālprocesa likuma mērķis

Kriminālprocesa likuma mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

19.pants. Nevainīguma prezumpcija

- (1) Neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta šajā likumā noteiktajā kārtībā.
- (2) Personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav jāpierāda savs nevainīgums.
- (3) Visas saprātīgās **šaubas par vainu**, kuras nav iespējams novērst, jāvērtē par labu personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību.

Vai piekrītat apgalvojumam, ka, ja nepilngadīgā cietušā procesuālās tiesības realizētu advokāts, tad šaubas būtu mazāk, nekā tad, ja procesuālās tiesības realizētu persona, kurai nav juridiskas zināšanas?

127.pants. Pierādījumi

- (1) Pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētajā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālajā formā nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus kriminālprocesā iesaistītās personas savas kompetences ietvaros izmanto pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai.
- (2) Kriminālprocesā iesaistītās personas kā pierādījumus var izmantot tikai ticamas, attiecināmas un pieļaujamas ziņas par faktiem.
- (3) Operatīvās darbības pasākumos iegūtās ziņas par faktiem, arī ziņas, kas fiksētas ar tehnisku līdzekļu palīdzību, drīkst izmantot kā pierādījumu tikai tad, ja tās iespējams pārbaudīt šajā likumā noteiktajā procesuālajā kārtībā.
- (4) Ja krimināllietā kā pierādījumu izmanto šā panta trešajā daļā minētās ziņas, tai pievieno uzziņu par to, kura iestāde, kad un uz kādu laika periodu akceptējusi operatīvās darbības pasākumu veikšanu. Uzziņu procesa virzītājam izsniedz operatīvās darbības pasākuma veikšanu akceptējušās iestādes vadītājs vai viņa pilnvarota amatpersona.

128.pants. Pierādījumu ticamība

- (1) Pierādījuma ticamība ir kādas ziņas patiesuma konstatēšanas pakāpe.
- (2) To, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā.
- (3) Nevienam no pierādījumiem nav iepriekš noteikta augstāka ticamības pakāpe nekā pārējiem pierādījumiem.

129.pants. Pierādījumu attiecināmība

Pierādījumi ir attiecināmi uz konkrēto kriminālprocesu, ja ziņas par faktiem tieši vai netieši apstiprina kriminālprocesā pierādāmo apstākļu esamību vai neesamību, kā arī citu pierādījumu ticamību vai neticamību, izmantošanas iespējamību vai neiespējamību.

130.pants. Pierādījumu pieļaujamība

- (1) Kriminālprocesa laikā iegūtās ziņas par faktiem ir pieļaujams izmantot kā pierādījumus, ja tās iegūtas un procesuāli nostiprinātas šajā likumā noteiktajā kārtībā.
- (2) Par nepieļaujamām un pierādīšanā neizmantojamām atzīstamas tādas ziņas par faktiem, kuras iegūtas:
 - 1) izmantojot vardarbību, draudus, šantāžu, viltu vai spaidus;
 - 2) procesuālajā darbībā, ko veikusi persona, kurai saskaņā ar šo likumu nebija tiesību to veikt;
 - 3) pieļaujot šajā likumā īpaši norādītos pārkāpumus, kas liedz konkrētā pierādījuma izmantošanu;
 - 4) pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus.
- (3) Ziņas par faktiem, kuras iegūtas, pieļaujot citus procesuālos pārkāpumus, uzskatāmas par ierobežoti pieļaujamām un var tikt izmantotas pierādīšanā tikai tādā gadījumā, ja pieļautie procesuālie pārkāpumi ir nebūtiski vai var tikt novērsti, tie nevarēja ietekmēt iegūto ziņu patiesumu vai ja to ticamību apstiprina pārējās procesā iegūtās ziņas. (4) Interesu konflikta situācijā iegūtie pierādījumi ir pieļaujami

Ja tiek pratināts, piemēram, 4 gadus vecs bērns, un, ja pie nopratināšanas piedalās māte - nepilngadīgā pārstāve, vai viņai būtu jāzina - vai pratināšana veikta procesuāli pareizi?

Vai neprofesionāli veicot pratināšanu teorētiski būtu iespējams iegūt pierādījumus, neievērojot procesuālo kārtību?
Vulgāri piemēri: pastāsti un tu dabūsi konfekti; tu nevarēsi iet mājās; pastāsti par mammu/tēti un ģimenē būs miers.

138.pants. Izmeklēšanas darbības

- (1) Izmeklēšanas darbības ir procesuālās darbības, kas vērstas uz ziņu iegūšanu vai jau iegūto ziņu pārbaudi konkrētajā kriminālprocesā.
- (2) Kriminālprocesa veikšanai pilnvarota amatpersona ir tiesīga izdarīt savu pilnvaru ietvaros tikai šajā likumā paredzētas izmeklēšanas darbības.

139.pants. Izmeklēšanas darbību veikšanas vispārīgie noteikumi

- (1) Iepriekš plānojamas izmeklēšanas darbības parasti veic laikā no pulksten 8.00 līdz 20.00. Gadījumos, kad izmeklēšanas darbība nav atliekama, jo tas var novest pie būtisku pierādījumu zaudēšanas un apdraud kriminālprocesa mērķa sasniegšanu, to veic nekavējoties.
- (2) Izmeklēšanas darbības sākumā tās veicējs informē konkrētajā procesā iesaistīto personu par tās tiesībām un pienākumiem, kā arī brīdina par atbildību par savu pienākumu nepildīšanu. Nav jāinformē un jābrīdina persona, kuras procesuālie pienākumi ir vienlaikus arī tās profesionālie darba pienākumi.
- (3) Pret personu, kura piedalās izmeklēšanas darbībā, aizliegts pielietot vardarbību, draudus, melus, kā arī citas pretlikumīgas un morāles normām neatbilstošas darbības vai tādas darbības, kas apdraud personas dzīvību vai veselību vai aizskar personas cieņu. Izmeklēšanas darbības, kas saistītas ar cilvēka ķermeņa atkailināšanu, aizliegts izdarīt un tajās piedalīties pretēja dzimuma personai, izņemot ārstniecības personas.
- (4) Aizliegts izpaust ziņas par tās personas privāto dzīvi, kura piedalās izmeklēšanas darbībā, kā arī ziņas, kas satur profesionālu noslēpumu vai komercnoslēpumu, izņemot gadījumus, kad tas nepieciešams pierādīšanā.
- (5) Izmeklēšanas darbību var veikt, izmantojot tehniskos līdzekļus šā likuma [140.pantā](#) noteiktajā kārtībā, kā arī, ja tas nepieciešams, pieaicinot ekspertu, revidentu vai speciālistu.
- (6) Izmeklēšanas darbību veikšanas īpatnības iztiesāšanā nosaka šā likuma astotā līdz vienpadsmitā sadaļa.

Vai 4 gadus vecam bērnam būtu kaut kas jāskaidro?

140.pants. Procesuālās darbības veikšana, izmantojot tehniskos līdzekļus

- (1) Procesa virzītājs procesuālo darbību var veikt, izmantojot tehniskos līdzekļus (telefonkonference, videokonference), ja to prasa kriminālprocesa intereses.
- (2) Procesuālās darbības gaitā, izmantojot tehniskos līdzekļus, jānodrošina, lai dažādās telpās vai ēkās esošie procesa virzītājs un personas, kuras piedalās procesuālajā darbībā, cits citu varētu dzirdēt telefonkonferences laikā, kā arī dzirdēt un redzēt – videokonferences laikā.
- (2¹) Šā panta otrajā daļā minētajā gadījumā procesa virzītājs pilnvaro vai uzdod otrā procesuālās darbības norises vietā esošās iestādes vadītājam pilnvarot personu, kura nodrošinās procesuālās darbības norisi savā atrašanās vietā (turpmāk – pilnvarota persona).
- (3) Uzsākot procesuālo darbību, procesa virzītājs paziņo:
 - 1) par procesuālās darbības norises vietām, datumu un laiku;
 - 2) procesa virzītāja amatu, vārdu un uzvārdu;
 - 3) otrā procesuālās darbības norises vietā esošās pilnvarotas personas amatu, vārdu un uzvārdu;
 - 4) par procesuālās darbības saturu un tās veikšanu, izmantojot tehniskos līdzekļus.
- (4) Pēc uzaicinājuma personas, kuras piedalās procesuālajā darbībā, nosauc savu vārdu, uzvārdu un procesuālo statusu.
- (5) To personu identitāti, kuras piedalās procesuālajā darbībā, bet neatrodas ar procesa virzītāju vienā telpā, pārbauda un apliecina pilnvarota persona.
- (6) Procesa virzītājs informē personas, kuras piedalās procesuālajā darbībā, par to tiesībām un pienākumiem, likumā paredzētajos gadījumos brīdina par atbildību par savu pienākumu nepildīšanu un uzsāk procesuālo darbību.
- (7) Pilnvarota persona sastāda apliecinājumu, norādot procesuālās darbības norises vietu, datumu un laiku, savu amatu, vārdu un uzvārdu, katras šajā procesuālās darbības norises vietā klātesošās personas vārdu, uzvārdu, personas kodu un adresi, kā arī izteikto brīdinājumu, ja likums paredz atbildību par savu pienākumu nepildīšanu. Brīdinātās personas par to parakstās. Apliecinājumā norāda arī pārtraukumus procesuālās darbības gaitā un procesuālās darbības beigu laiku. Apliecinājumu paraksta visas šajā procesuālās darbības norises vietā klātesošās personas, un tas tiek nosūtīts procesa virzītājam pievienošanai procesuālās darbības protokolam.
- (8) Pirmstiesas procesā izmeklēšanas darbības, kas veiktas, izmantojot tehniskos līdzekļus, fiksē šā likuma [143.pantā](#) noteiktajā kārtībā, bet pārējās procesuālās darbības – šā likuma [142.pantā](#) noteiktajā kārtībā. Lietas iztiesāšanas laikā procesuālās darbības, kas veiktas, izmantojot tehniskos līdzekļus, fiksē tiesas sēdes protokolā.

Esmu piedalījies tiesas izmeklēšanā, kur tiek atskaņot videoieraksts – nepilngadīgā pratināšana. Nevienam reizi nav bijis tā, ka procesa virzītājs bērnam kaut ko skaidrotu. Dažreiz pat netiek minēts pat tas, kas un kādu procesuālu darbību veic. Uzreiz tiek uzdots konkrēts, izmeklēšanu interesējošs jautājums. Vai kriminālprocesā viss būtu jāatstāj tā kā ir, vai tomēr būtu nepieciešams kaut ko mainīt?

Nav atruna, ka 14 gadus nenasniegusi persona neparaksta protokolu, kas veikta, izmantojot tehniskos līdzekļus.

141.pants. Izmeklēšanas darbības fiksēšana

- (1) Izmeklēšanas darbību parasti fiksē protokolā.
- (2) Izmeklēšanas darbības norisi un rezultātus var fiksēt skaņu un attēlu ierakstā.
- (3) Šajā likumā noteiktajos gadījumos izmeklēšanas darbības norisi un rezultātus var fiksēt tikai atzinumā, ziņojumā vai pārskatā.

142.pants. Izmeklēšanas darbības protokols

- (1) Izmeklēšanas darbības protokolu raksta izmeklēšanas darbības gaitā vai tūlīt pēc tās pabeigšanas izmeklēšanas darbības veicējs vai viņa uzdevumā – cita klātesošā persona.
- (2) Izmeklēšanas darbības protokolu raksta atbilstoši šā likuma [326.panta](#) prasībām.
- (3) Ja izmeklēšanas darbībā iesaistītās personas adresi drošības apsvērumu dēļ nav lietderīgi izpaust, protokolā to aizstāj ar tās iestādes adresi un telefona numuru, ar kuras starpniecību ir iespējams sazināties ar attiecīgo personu.
- (4) Izmeklēšanas darbības veicējs iepazīstina personas, kuras piedalījās izmeklēšanas darbībā, ar protokolu, un visi to paraksta. Ja persona atsakās vai fizisku trūkumu vai citu iemeslu dēļ nespēj parakstīties, par to tiek izdarīts ieraksts protokolā, norādot iemeslus un motīvus.
- (5) Katra persona pirms parakstīšanas ir tiesīga pieprasīt, lai protokolā tiek izdarīti labojumi un papildinājumi, vai papildinājumus ierakstīt pati.

No cik gadiem bērnam būtu jādod parakstīt protokols? Vai "visi" ir izņemot bērnus?

143.pants. Skaņu un attēlu ieraksta izmantošana

- (1) Izmeklēšanas darbības veicējs izmeklēšanas darbības norises gaitu var fiksēt skaņu un attēlu ierakstā, par to pirms izmeklēšanas darbības uzsākšanas paziņojot personām, kuras piedalās izmeklēšanas darbībā.
- (2) Ierakstā fiksē visu izmeklēšanas darbības gaitu. Nav pieļaujams daļējs ieraksts.
- (2¹) Izmeklēšanas darbībās, kas aptver plašu teritoriju vai telpas vai kas veicamas ilgā laika periodā, ierakstu var veikt daļēji, tajā fiksējot tikai ar izmeklējamu noziedzīgo nodarījumu iespējami saistīto informāciju un faktus.
- (3) Skaņu un attēlu ierakstā fiksētā informācija uzskatāma par precīzāku un pilnīgāku salīdzinājumā ar rakstveidā fiksēto informāciju.
- (4) Rakstot izmeklēšanas darbības protokolu, ievēro šā likuma [142.panta](#) prasības, taču no izmeklēšanas darbības gaitas un atklātajiem faktiem protokolā min tikai būtiskākos faktus. Par laika periodu, kad izmeklēšanas darbības netiek fiksētas ierakstā, visu izmeklēšanas darbības gaitu un atklātos apstākļus fiksē izmeklēšanas darbības protokolā.
- (5) Izmeklēšanas darbības skaņu un attēlu ierakstu uzglabā kopā ar krimināllietu.

Vai šī norma attiecināma arī uz gadījumiem, kad tiek veikta netiešā pratināšana? Ja pareizi saprotu KPL normas, pielietojot netiešo pratināšanu, obligāti veicams videoieraksts.

Lai nerastos jebkādas šaubas par bērna iegūto liecību atbilstību likumam vai nebūtu nepieciešams noteikt obligātu videoierakstu veikšanu pie pratināšanas?

145.pants. Pratināšana

Pratināšana ir izmeklēšanas darbība, kuras saturs ir informācijas iegūšana no pratināmās personas.

147.pants. Pratināšanas kārtība

- (1) Pratināšana sākas ar pratināmās personas identitātes un pratināšanā izmantojamās valodas noskaidrošanu. Jānoskaidro, vai pratināmais prot valodu, kurā notiek process, un kādā valodā viņš var liecināt.
- (2) Izmeklēšanas darbības veicējs izskaidro pratināmajam šajā likumā viņam paredzētās tiesības un pienākumus.
- (3) Liecības sastāvdaļa ir pratināmās personas dati – vārds, uzvārds un personas kods.
- (4) Ja liecība ir saistīta ar skaitļiem, datumiem un citu informāciju, ko grūti atcerēties, pratināmajam ir tiesības izmantot savus dokumentus un pierakstus, kā arī tos nolasīt. Pratināmā pierakstus var pievienot lietai.
- (5) Pratināšanas gaitā pratināmajam var uzrādīt lietai pievienotus priekšmetus, dokumentus, skaņu un attēlu ierakstus, kā arī nolasīt viņam dokumentus vai atskaņot ierakstus, par ko izdara atzīmi protokolā. Materiālus uzrāda tikai pēc tam, kad ir ieprotokolētas pratināmā liecības attiecīgajā jautājumā.
- (6) Pratināmā iepriekšējo liecību nolasīšana pieļaujama, ja:
 - 1) ir būtiskas pretrunas starp iepriekšējo un šo liecību;
 - 2) pratināmais atsakās liecināt;
 - 3) lietu izskata tiesā nopratinātās personas prombūtnē.
- (7) Ja personai noteikta speciālā procesuālā aizsardzība, tās pratināšanā ievēro šā likuma [308.panta](#) noteikumus.

152.pants. Nepilngadīgā pratināšanas īpatnības

- (1) Nepilngadīgā pratināšanas ilgums bez viņa piekrišanas vienā diennaktī nedrīkst pārsniegt sešas stundas, ieskaitot pārtraukumu.
- (2) Nepilngadīgo, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu, vai, pēc izmeklēšanas darbības veicēja ieskata, jebkuru nepilngadīgo pratina pedagoga vai tāda speciālista klātbūtnē, kas apmācīts psihologa darbam ar bērniem kriminālprocesā (turpmāk – psihologs). Vienam no nepilngadīgā likumiskajiem pārstāvjiem, pilngadīgam tuviniekam vai uzticības personai ir tiesības piedalīties pratināšanā, ja vien viņš pats nav persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, aizturētais, aizdomās turētais vai apsūdzētais un ja pret to neiebilst nepilngadīgais. Minētā persona ar izmeklēšanas darbības veicēja atļauju var uzdot jautājumus pratināmajam.
- (3) Nepilngadīgo, kurš nav sasniedzis 14 gadu vecumu, nebrīdina par atbildību par atteikšanos liecināt un apzināti nepatiesas liecības došanu.
- (4) Ja psihologs norāda procesa virzītājam, ka 14gadus nenasniegušās personas psihei vai tāda nepilngadīgā psihei, kas atzīts par cietušo no vardarbības, ko nodarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, vai seksuālas izmantošanas, var kaitēt atkārtota tieša pratināšana, tā izdarāma tikai ar izmeklēšanas tiesneša atļauju, bet tiesā – ar tiesas lēmumu.

Ja pieņemts lēmums par advokāta kā nepilngadīgā cietušā pārstāvja pieaicināšanu, kuram būtu tiesības piedalīties pratināšanā?

No kāda vecuma jautāsim bērna viedokli – par pārstāvja piedalīšanos? Cik saistošs tas būtu izmeklētajam, cik pārstāvim? Vai šāds lēmums būtu pārsūdzams? Ja lēmums pārsūdzams, vai pārsūdzība aptur procesuālās darbības veikšanu?

Vai netiešo pratināšanu skaits ir ierobežots? Vai psihologs var izmeklēšanai iegūt nepieciešamo informāciju 10 netiešas pratināšanas reizēs?

153.pants. Nepilngadīgās personas pratināšana ar psihologa starpniecību

- (1) Ja psihologs uzskata, ka 14 gadus nenasniegušās personas psihei vai tāda nepilngadīgā psihei, kas atzīts par cietušo no vardarbības, ko nodarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, vai seksuālās izmantošanas, var kaitēt tieša pratināšana, to var izdarīt ar tehnisko līdzekļu un psihologa starpniecību. Ja izmeklētājs vai prokurors tam nepiekrīt, tieša pratināšana izdarāma tikai ar izmeklēšanas tiesneša atļauju, bet tiesā – ar tiesas lēmumu.
- (2) Procesa virzītājs un citas viņa pieaicinātās personas atrodas citā telpā, kur tehniskie līdzekļi nodrošina to, ka var dzirdēt un redzēt pratināmo personu un psihologu. Pratināmais kopā ar psihologu atrodas telpā, kura piemērota sarunai ar nepilngadīgo un kurā tehniski nodrošināts, ka procesa virzītāja uzdotos jautājumus dzird tikai psihologs.
- (3) Ja pratināmā persona nav sasniegusi 14 gadu vecumu, psihologs, ievērojot konkrētos apstākļus, nepilngadīgajam izskaidro notiekošo darbību nepieciešamību un viņa sniegtās informācijas nozīmi, noskaidro personas datus, uzdod nepilngadīgā psihei atbilstošā formā procesa virzītāja jautājumus, ja nepieciešams, – informē par pārtraukumu izmeklēšanas darbībā un tās atsākšanu.
- 4) Ja pratināmā persona ir sasniegusi 14 gadu vecumu, procesa virzītājs ar psihologa starpniecību informē nepilngadīgo par veicamās izmeklēšanas darbības būtību, noskaidro viņa personas datus, izskaidro viņa tiesības un pienākumus, kā arī brīdina viņu par atbildību par savu pienākumu nepildīšanu, uzdod nepilngadīgā psihei atbilstošā formā procesa virzītāja uzdotos jautājumus; ja nepieciešams, – informē par pārtraukumu izmeklēšanas darbībā un tās atsākšanu.
- (5) Pratināšanas gaitu fiksē saskaņā ar šā likuma [141.](#) – [143.](#) panta prasībām. Pratināmā persona, kura nav sasniegusi 14 gadu vecumu, protokolu neparaksta.

Gadījumos, kad nepilngadīgā cietušā piedalīšanās tiesas sēdē var kaitēt bērnam, bet nepieciešams noskaidrot papildus ziņas, vai ir iespējams tiesas izmeklēšanas laikā veikt netiešo nopratināšanu?

Vai to iespējams veikt tiešās pratināšanas laikā? Kā šajā sakarā būtu labojums ar tehnisko līdzekļu un psihologa starpniecību?

Kāda ir psihologa loma šī panta 3. un 4. daļas sakarā?

vai nav konstatējama neliela pretruna šī panta 5 daļā? ir atsauce uz 141.-143. pantu, kurā norādīts, ka protokolu paraksta visas personas. Bet turpmāk tekstā, persona, kura nav sasniegusi 14 gadus vecumu, protokolu neparaksta. vai nebūtu nepieciešams redakcionāls labojums, ar norādi, izņemot personu, kas nav sasniegusi 14 gadu vecumu?

Kriminālprocesa likuma cietušais

1.pants. Kriminālprocesa likuma mērķis

Kriminālprocesa likuma mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

22.pants. Tiesības uz kompensāciju par radīto kaitējumu

Personai, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, ņemot vērā tās morālo aizskārumu, fiziskās ciešanas un mantisko zaudējumu, tiek garantētas procesuālās iespējas morālas un materiālas kompensācijas pieprasīšanai un saņemšanai.

Kā katrs no jums izprot šo tēzi?

95.pants. Personas, kuras var būt par cietušo

- (1) Cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums.
- (2) Par cietušo kriminālprocesā nevar būt persona, kurai morāls aizskārums nodarīts kā noteiktas sabiedrības grupas vai daļas pārstāvim.
- (3) Ja persona mirusi, cietušais kriminālprocesā var būt pārdzīvojušais laulātais, kāds no mirušā augšupejošiem vai lejupejošiem radiniekiem, adoptētājs, pirmās pakāpes sānu līnijas radinieks.

Vai psihiskām ciešanām arī ir kaitējums šī panta izpratnē?

96.pants. Atzīšana par cietušo

- (1) Personu par cietušo atzīst izmeklētājs, prokurors vai izmeklēšanas grupas dalībnieks ar savu lēmumu, ko var uzrakstīt arī rezolūcijas veidā.
- (2) Procesa virzītājs savlaicīgi informē personu par tās tiesībām tikt atzītai par cietušo kriminālprocesā.
- (3) Personu par cietušo var atzīt tikai ar pašas vai tās pārstāvja rakstveida piekrišanu. Persona, kura nevēlas būt par cietušo, iegūst liecinieka statusu.
- (4) Tiesa var atzīt personu par cietušo krimināllietas iztiesāšanā līdz tiesas izmeklēšanas sākumam pirmās instances tiesā, ja tiesai pieteikts šāds lūgums. Tiesas lēmumu ieraksta protokolā, un tas nav pārsūdzams.
- (5) Ja cietušais miris pēc tiesas izmeklēšanas uzsākšanas pirmās instances tiesā vai laikā, kad lieta tiek izskatīta apelācijas instances tiesā, un tiesai ir pieteikts šā likuma [95.panta](#) trešajā daļā minētās personas lūgums, tiesa var atzīt šo personu par cietušo. Tiesas lēmumu ieraksta protokolā, un tas nav pārsūdzams. Šādā gadījumā iztiesāšanu nesāk no jauna, bet cietušajam pēc viņa pieteikuma ir tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem un tiesas sēdes protokolu.

Vai būtu nepieciešams procesuāli fiksēt tiesību izskaidrošanas faktu? Ja, jā, tad kā?

Vai ir vienots viedoklis kā būtu noformējama nepieciešamā piekrišana?

Vai nepilngadīgās personas viedokli ir nepieciešams noskaidrot?

97.pants. Cietušā tiesību vispārīgie principi

- (1) Cietušais, ņemot vērā viņam nodarīto morālo aizskārumu, fiziskās ciešanas un mantiskā zaudējuma apmērus, piesaka šā kaitējuma apmēru un izmanto savas procesuālās tiesības morālas un materiālas kompensācijas gūšanai.
- (2) Visas šā likuma [98.](#), [99.](#), [100.](#) un [101.](#) pantā minētās tiesības cietušais var īstenot tikai tajā kriminālprocesa daļā, kura tieši attiecas uz noziedzīgu nodarījumu, ar kuru viņam nodarīts kaitējums.
- (3) Visās kriminālprocesa stadijās un visos tā veidos cietušajam ir tiesības piedalīties kriminālprocesā, lietojot valodu, kuru viņš prot, ja nepieciešams, bez atlīdzības izmantojot tulka palīdzību, kā arī tiesības neliecināt pret sevi un saviem tuviniekiem.
- (4) Cietušais – fiziskā persona savas tiesības var īstenot pats vai ar pārstāvja starpniecību.
- (5) Cietušā – juridiskās personas tiesības īsteno tās pārstāvis.
- (6) Cietušais vai viņa pārstāvis tiesību īstenošanas nodrošināšanai var uzaicināt šā likuma [79.panta](#) otrajā daļā minēto personu juridiskās palīdzības sniegšanai.
- (7) Cietušais savas tiesības īsteno brīvprātīgi un paša izraudzītajā apjomā. Tiesību neizmantošana nekavē procesa norisi.
- (8) Cietušais visās procesa stadijās un visos tā veidos var izlīgt ar personu, kura radījusi viņam kaitējumu. Likumā paredzētajos gadījumos izlīgums ir pamats kriminālprocesa izbeigšanai.
- (9) Bez cietušā piekrišanas nedrīkst publiskot plašsaziņas līdzekļos procesuālo darbību laikā ar foto, video vai cita veida tehniskiem līdzekļiem fiksētu viņa attēlu, ja vien tas nav nepieciešams noziedzīgā nodarījuma atklāšanai.

Vai šajā pantā 2.daļā ir ietverta 22.pantā minētā garantija? Vai cietušajam ir tiesības uz kompensāciju par fiziskām un psihiskām ciešanām?

Parasti ir ekspertu atzinums, ka cietušā piedalīšanās tiesas sēdē nav iespējama/vēlama? Bet vai šādos gadījumos tiek skaidrots bērna viedoklis?

Kā rīkoties gadījumos, kad vardarbību veicis kāds no tuviniekiem? Vai, piemēram, mazgadīgai personai ir tiesības nestāstīt par mātes doto pērienu?

Vai atsauce (6.daļa) uz šo pantu ir pamatota? Vai pareizi nebūtu jāveido atsauce uz KPL 108. un 112.pantu?

No kāda vecuma bērnam dosim pašam tiesības izraudzīties apjomu, kādā izmantot savas tiesības?

98.pants. Cietušā tiesības pirmstiesas
kriminālprocesā

99.pants. Cietušā tiesības pirmās instances tiesā

100.pants. Cietušā tiesības apelācijas instances tiesā

101.pants. Cietušā tiesības kasācijas instances tiesā

Tiesību apjoms ir ļoti plašs, ir gadījumi, kad pat jurists tās nepilnīgi vai neprofesionāli izmanto. Kā rīkoties ierindas pilsonim, kas pirmo reizi nonācis situācijā, kad notiek kriminālprocess?

104.pants. Personā, kuras var būt cietušā – fiziskās personas pārstāvis

(1) Cietušo – pilngadīgu fizisko personu var pārstāvēt jebkura pilngadīga un rīcībspējīga fiziskā persona, pamatojoties uz cietušā pilnvarojumu, ko noformē kā notariāli apliecinātu pilnvaru. Ja cietušais pilnvarojumu izteicis mutvārdos, procesa virzītājs to noformē rakstveidā. Šo pilnvaru paraksta cietušais un pārstāvis, bet procesa virzītājs apliecina pušu parakstus. Tiesas sēdē mutvārdos doto pilnvarojumu ieraksta tiesas sēdes protokolā. Advokāta kā pārstāvja tiesības piedalīties kriminālprocesā apliecina orderis.

(2) Ja kaitējums radīts nepilngadīgai personai, cietušo pārstāv:

- 1) māte, tēvs vai aizbildnis;
- 2) viens no vecvecākiem, pilngadīgs brālis vai pilngadīga māsa, ja nepilngadīgais dzīvojis kopā ar kādu no viņiem un attiecīgais tuvinieks par nepilngadīgo rūpējies;
- 3) bērnu tiesību aizsardzības institūcijas pārstāvis;
- 4) tādas nevalstiskās organizācijas pārstāvis, kura veic bērnu tiesību aizsardzības funkciju.

(3) Ja kaitējums radīts personai, kura atzīta par rīcībnespējīgu, cietušo pārstāv tās aizgādnieks vai kāda no šā panta otrajā daļā minētajām personām.

(4) Šā panta otrajā un trešajā daļā minētajos gadījumos visas cietušā tiesības pilnībā pieder viņa pārstāvim un cietušais patstāvīgi tās īstenot nevar, izņemot nepilngadīgā tiesības sniegt liecību un izteikt savu viedokli.

(5) Ja ir apgrūtināta vai citādi nav nodrošināta nepilngadīgā tiesību un interešu aizsardzība vai šā panta otrajā daļā minētie pārstāvji iesniedz motivētu lūgumu, procesa virzītājs pieņem lēmumu par advokāta kā nepilngadīgās cietušās personas pārstāvja uzaicināšanu. Izņēmuma gadījumā, ja citādi nav iespējams nodrošināt personas tiesību un interešu aizsardzību kriminālprocesā, procesa virzītājs pieņem lēmumu par cietušā – pilngadīgas trūcīgas vai maznodrošinātas personas pārstāvja – advokāta uzaicināšanu. Šajos gadījumos advokātam par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu samaksas apmēru un ar valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu saistītos atlīdzināmos izdevumus, to apmēru un izmaksas kārtību nosaka Ministru kabinets.

(6) Šā panta piektajā daļā paredzētajos gadījumos procesa virzītājs lēmumu par nepieciešamību nodrošināt pārstāvi kriminālprocesā paziņo attiecīgās tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajam. Zvērinātu advokātu vecākais ne vēlāk kā triju darbdienu laikā pēc procesa virzītāja pieprasījuma saņemšanas paziņo procesa virzītājam par konkrētā advokāta piedalīšanos kriminālprocesā. Procesā virzītājs procesuālajās darbībās, kuras veicamas nekavējoties un kurās iesaistīts cietušais, ja nepieciešams, advokātu pārstāvības nodrošināšanai uzaicina atbilstoši attiecīgās tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākā sastādītājam advokātu dežūru grafikam.

(7) (Izslēgta ar 21.10.2010. likumu)

(8) Nepilngadīgā vai rīcībnespējīgā cietušā pārstāvim kriminālprocesā atļauj piedalīties ar procesa virzītāja lēmumu, ko var uzrakstīt arī rezolūcijas veidā.

(9) Procesā virzītājs, izlemjot jautājumu par atļauju personai piedalīties kriminālprocesā kā nepilngadīgā vai rīcībnespējīgā cietušā pārstāvim, ievēro šā panta otrajā daļā noteikto secību un konkrēto personu iespējas un vēlēšanos patiesi aizsargāt cietušā intereses.

Vai psihiskas ciešanas ir kaitējums, ja jā, tad kurā pantā tas noteikts? Krimināllikuma 174.pantā ir atrodama šādā frāze - ja ar to nepilngadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas...

Vai skaidrosim bērna viedokli visos jautājumos?

Cik plašai, izsmeļošai ir jābūt motivācijai? Vai tēze, ka personai nav ne mazāko juridisko zināšanu, lai pilnvērtīgi realizētu nepilngadīgā intereses, var uzskatīt par pietiekoši, lai procesa virzītājs varētu pieņemt attiecīgo lēmumu?

Pieņemot šādu lēmumu, piemēram, māte, zaudē savu procesuālo statusu – nepilngadīgā cietušā pārstāve. Vai arī bērnam būs divi pārstāvji?

106.pants. Personas, kuras nevar būt cietušā pārstāvis

- (1) Cietušā pārstāvis nevar būt amatpersona, kura ierakstīta kriminālprocesa reģistrā.
- (2) Cietušā pārstāvis nevar būt persona, kura tieši vai netieši ieinteresēta lietas izlemšanā par labu kaitējumu radījušajai personai.

Kā rīkoties gadījumos, kad varmāka ir persona, kas ir cietuša bērna mātes vīrs? Un bērna māte nevēlas, lai viņas vīrs nonāk cietumā uz daudziem gadiem?

108.pants. Juridiskās palīdzības sniegšana cietušajam

- (1) Cietušais vai viņa pārstāvis savu tiesību pilnīgai realizācijai var uzaicināt advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai.
- (2) Šā panta pirmajā daļā minēto tiesību nav advokātam, kas piedalās kā cietušā pārstāvis.
- (3) Juridiskās palīdzības sniedzējam ir tiesības piedalīties visās procesuālajās darbībās, kuras notiek ar cietušā līdzdalību, un pēc cietušā lūguma pilnīgi vai daļēji izmantot viņa tiesības.
- (4) Advokāta kā juridiskās palīdzības sniedzēja tiesības piedalīties kriminālprocesā apliecina orderis.

112.pants. Advokāts kriminālprocesā

- (1) Ikvienai personai kriminālprocesā ir tiesības juridiskās palīdzības saņemšanai uzaicināt advokātu. Advokāta darba samaksu nodrošina pati persona, izņemot šajā likumā minētos gadījumus.
- (2) Advokātam, kas sniedz juridisku palīdzību personai kriminālprocesā, ir tiesības no procesa virzītāja saņemt informāciju par krimināllietas būtību, kā arī kopā ar personu piedalīties izmeklēšanas darbībās, kuras notiek ar šīs personas līdzdalību, sniegt tai juridisku palīdzību, paskaidrojumus, pieteikt lūgumus un iesniegt pierādījumus.

Vai KPL 4.pants ir uzskatāms par izņēmumu?

Paldies par uzmanību?